

МЕЃУНАРОДЕН ЦЕНТАР ЗА СЛАВЈАНСКА ПРОСВЕТА - СВЕТИ НИКОЛЕ

«МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ: ИСТОК - ЗАПАД»
(ПРАВО И ПОЛИТИКОЛОГИЈА)

СПИСАНИЕ
на научни трудови

**ОСМА МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
МЕЃУНАРОДЕН СЛАВЈАНСКИ УНИВЕРЗИТЕТ
„ГАВРИЛО РОМАНОВИЧ ДЕРЖАВИН“**

Година IV

Број 2

Април 2017

- СВЕТИ НИКОЛЕ, Р. МАКЕДОНИЈА -
- 2017 -

Издавач: Меѓународен Центар за Славјанска Просвета - Свети Николе

За издавачот: Доц. д-р Јордан Ѓорчев, директор

Наслов: «МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ: ИСТОК - ЗАПАД» (ПРАВО И ПОЛИТИКОЛОГИЈА)

Организационен одбор:

Претседател: д-р Јордан Ѓорчев, Македонија

Заменик Претседател: д-р Стромов Владимир Јуревич, Русија

Член: м-р Борче Серафимовски, Македонија

Уредувачки одбор:

Проф. д-р Душан Николовски, Македонија

Доц. д-р Александар Илиевски, Македонија

Проф. д-р Мирослав Крстиќ, Србија

Проф. д-р Момчило Симоновиќ, Србија

Проф. д-р Тодор Галунов – Бугарија

Проф. д-р Даниела Тасевска – Бугарија

Доц. д-р Хациб Салкич, Босна и Херцеговина

д-р Татјана Осадчаја, Русија

Доц. д-р Вера Шунаева, Русија

Технички раководител: Михаела Ѓорчева

Технички секретар на конференцијата: м-р Милена Спасовска

Уредник: Доц. д-р Јордан Ѓорчев

Компјутерска обработка и дизајн: м-р Милена Спасовска

ISSN (принт) 1857-9299

ISSN (онлајн) 1857-9302

Адреса на комисијата: ул. Маршал Тито 77, Свети Николе, Р. Македонија

Контакт телефон: +389 (0)32 440 330

Организациониот одбор им се заблагодарува на сите учесници за соработката!

Напомена:

Организациониот одбор на Осмата меѓународна научна конференција «МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ: ИСТОК-ЗАПАД» не одговара за можните повреди на авторските права на научните трудови објавени во списанието. Целосната одговорност за оригиналноста, автентичноста и лектурирањето на научните трудови објавени во списанието е на самите автори на трудовите.

Печати: Печатница МЦСП, Свети Николе

Тираж: 100

МЕЃУНАРОДЕН ДИЈАЛОГ

ИСТОК - ЗАПАД

(ПРАВО И ПОЛИТИКОЛОГИЈА)

ОБЛАСТ

**ПРАВО И
ПОЛИТИКОЛОГИЈА**

СОДРЖИНА

<i>Цинцадзе Нина Сергеевна</i> ОСОБЕННОСТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ ЕВРОПЕЙСКОЙ ЧАСТИ РСФСР В 1917-1939 ГГ.	1
<i>Ицоска Емилија, докторант</i> ПРИЗНАВАЊЕ НА СТРАНСКИ СУДСКИ ОДЛУКИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	7
<i>Доц. д-р Емилија Трифонова Лазарова</i> ЈУЖНИТЕ СЛАВЈАНИ МЕЖДУ ИЗТОКА ЗАПАДА	11
<i>проф. д.п.н. Тодор Галунов</i> М-р Ирина Штерјева Шапчевски ПЕРЕЊЕ ПАРИ – ПЕРФИДНИОТ КРИМИНАЛ НА „БЕЛИТЕ ЈАКИ“	17 25
<i>М-р Сања Томиќ</i> СЕКСУАЛНА ЗЛОУПОТРЕБА ВРЗ ДЕЦА И ПЕДОФИЛИЈА	31
<i>Assoc. Prof. Raya Ilieva, PhD</i> ARBITRATION AS A MEAN FOR RESOLVING OF NATIONAL AND INTERNATIONAL DISPUTES BETWEEN TRADERS	37
<i>М-р Милена Најдова</i> НОВИТЕ ИЗМЕНИ НА ЗАКОНОТ ЗА БАНКИТЕ - ПРЕДИЗВИК ЗА ПОЕФИКАСНО КОРПОРАТИВНО УПРАВУВАЊЕ	45
<i>Atanas Simeonov Ivanov, PhD</i> SPECIFICS OF PROOF IN CIVIL LITIGATION IN REPUBLIC OF BULGARIA	51
<i>Ass.prof. Abdulmecit Nuredin, PhD</i> FROM ROMAN LAW TO CYBER LAW: HIC SUNT LEONES	57
<i>М-р Илија Јованов</i> АЛТЕРНАТИВНИТЕ МЕРКИ ВО МАКЕДОНСКОТО КРИВИЧНО ПРАВО И НИВНАТА УЛОГА ВО САНКЦИОНИРАЊЕ НА СТОРИТЕЛИТЕ НА КРИВИЧНИ ДЕЛА	63
<i>Vesselin Petrov</i> ACCEPTING THE HERITAGE AFTER THE REFORM IN THE BULGARIAN HERITAGE LAW OF 1992	69
<i>М-р Ерика Пешкоска</i> ИСТРАГА ВО КАЗНЕНА ПОСТАПКА СОГЛАСНО КРИВИЧНИОТ ЗАКОН ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	73
<i>Названцев Андрей Юрьевич</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКИ В МЕЖДУНАРОДНОМ И РОССИЙСКОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ	79
<i>О.А.Стрыгина</i> ПРАВОВАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЖУРНАЛИСТА ЗА РАСПРОСТРАНЕНИЕ ИНФОРМАЦИИ В СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЯХ	83

<i>Шебунова Екатерина Дмитриевна</i> ПРАВОВОЙ СТАТУС НЕКОММЕРЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ - ИСПОЛНИТЕЛЕЙ ОБЩЕСТВЕННО ПОЛЕЗНЫХ УСЛУГ	87
<i>Д-р Лиљана Миланова, Проф. д-р Зоја Катру</i> ВЛАДЕЕЊЕТО НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА И НЕВЛАДИНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ	91
<i>Rugova Naser Emini Ardian Mulaj Besim</i> GLOBAL ETHICS DEVELOPMENTS IN POSTMODERN TRENDS	97
<i>Тони Ѓорѓиев Гоце Стоиловски</i> ВОЈНА ЗА ВОДАТА, ВОЈНА НА ИДНИНАТА	101
<i>Тони Ѓорѓиев Гоце Стоиловски</i> ВОДАТА НИЗ ПРИЗМАТА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА	111
<i>Д-р Саша Дукоски, професор Д-р Берат Аќифи, професор</i> СУБЈЕКТИВНА ОДГОВОРНОСТ ЗА НАСТАНАТА ШТЕТА ВО ОБЛИГАЦИОНИТЕ ДОГОВОРИ	117
<i>м-р Марија Гроздановска, докторанд на казнено право</i> УЛОГА НА ЈАВНИОТ ОБВИНИТЕЛ ВО ПОСТАПКАТА ЗА СПОГОДУВАЊЕ	123
<i>м-р Марија Гроздановска, докторанд на казнено право</i> УЛОГА НА СУДИЈАТА ВО ПОСТАПКАТА ЗА СПОГОДУВАЊЕ	129
<i>Elena Temelkovska-Anevskа, PhD, Assistant Professor</i> POPULISM AS A PHENOMENON AND ITS INFLUENCE ON DEMOCRACY AND CONSTITUTIONALISM	135
<i>Тоше Панов,</i> ИНСТИТУТОТ КРАЈНА НУЖДА ВО КРИВИЧНОПРАВНАТА ТЕОРИЈА	141
<i>Здравко Стојановски, магистрант</i> МЕТОДИКА НА ОТКРИВАЊЕ НА РАЗЛИЧНИ ВИДОВИ НА КРИВИЧНИ ДЕЛА ОД ОБЛАСТА НА ИМОТНИОТ КРИМИНАЛИТЕТ	147
<i>М-р Сашко Милев</i> ЈАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	153
<i>доц. д-р. Иван Ефремовски</i> ФУНКЦИИТЕ НА ОРГАНИЗАЦИСКАТА КУЛТУРА ОД АСПЕКТ НА МОТИВАЦИЈАТА НА ВРАБОТЕНИТЕ	159
<i>Доц.д-р Ана Чупеска Станишковска,</i> ИНТЕРВЕНЦИЈА ЗА ПРАВНИОТ ПЛУРАЛИЗАМ:КУЛТУРНО РАЗЛИЧНИ ПРАВНИ ПОРЕДОЦИ ВО РАМКИ НА ЕДНА ИСТА ДРЖАВА	167

Доц. д-р Иванов Александър COMMERCIAL LIEN ACCORDING TO THE BULGARIAN AND GERMAN LAW	173
Доц. д-р Тони Петрески доц. д-р Игор Ѓорески ЗАСТАПЕНОСТА НА ЖЕНИТЕ ВО ДОНЕСУВАЊЕТО НА ОДЛУКИ ВО ОДБРАНАТА	179
Д-р Митревска Јагода ПОЛИТИЧКИТЕ КРИЗИ НА БАЛКАНОТ И СФЕРИТЕ НА ВЛИЈАНИЕ ОД ГЕОПОЛИТИКАТА НА ЕУ,САД, РУСИЈА (АНАЛИТИЧКИ ОСВРТ)	185
Асс. м-р Елена Златева Проф. д-р.Димитар Гелев УЛОГАТА,ЗНАЧЕЊЕТО И ПРАВНИТЕ ПОСЛЕДИЦИ НА СТЕЧАЈНАТА ПОСТАПКА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	191
Д-р Доцент Јорданка Галева ГЕОПОЛИТИЧКИОТ АСПЕКТ НА ТЕРИТОРИЈАЛНАТА МЕСТОПОЛОЖБА НА МАКЕДОНИЈА	195
Проф. д-р.Трајко Витанов МАТЕРИЈАЛНИТЕ ДОКАЗНИ СРЕДСТВА ВО ДОКАЖУВАЊЕТО НА КАЗНЕНАТА ПОСТАПКА	203
Anis H. Bajrectarevic NEO-RELIGIONISM OF THE POST IDEOLOGICAL RUSSIA (REFEUDALISATION OF EUROPE – I PART)	209
Slobodan Tomikj RETURN TO THE CONCEPT AND PRACTICE OF NATIONAL SOVEREIGNTY FOR AN INTERNATIONAL ALLIANCE OF SOVEREIGN, PROSPEROUS, PEACEFUL NATIONS	213

Д-р Доцент Јорданка Галева
 МСУ „Г.Р. Державин“ Свети Николе-Битола, Р. Македонија
 e-mail: dance.galeva@gmail.com

ГЕОПОЛИТИЧКИОТ АСПЕКТ НА ТЕРИТОРИЈАЛНАТА МЕСТОПОЛОЖБА НА МАКЕДОНИЈА

Резиме: Тргувајќи од основните геополитички аспекти, територијата, односно местоположбата на државите, игра една од најзначајните улоги во изборот на политиката. Во овој труд е направена краток осврт и анализа на територијалната местоположба на Македонија и нејзиното значење во политиките на големите сили, опфаќајќи го ослободителниот период на балканските простори, од отоманската доминација до денес.

Клучни зборови: геополитика, територијална местоположба, Македонија, Балкан

THE GEOPOLITICAL ASPECT OF TERRITORIAL LOCATION OF MACEDONIA

Abstract: This paper provides brief, but detailed description of geopolitical aspect of territorial location of Macedonia. The analysis includes the period between 19th century until today.

Key words: geopolitics, territorial location, Macedonia, Balkans

1. СИТЕ ИМИЊА НА МАКЕДОНИЈА

Република Македонија е држава која се наоѓа во Југоисточниот дел на Европа, во срцето на Балканскиот Полуостров како дел од географскиот регион Македонија. Во текот на историјата нејзината територија или делови од територијата, добиваат различни административни имиња, во зависност под чија власт се. Истражувањето за потеклото на името Македонија бил предмет на многу историски анализи. Австралискиот професор Џон Шеј, во својата книга за македонците и грците објаснува дека територијата, наречена Македон, постои уште од 7 век пред нашата ера и се простира на исток од езерото Касторија и на северо-исток од реката Халиакмон.¹ Според Г.Р. Елис името потекнува уште од времето на античките македонци кои во 808 година пред нашата ера пристигнале на територијата која се протега на подножјето на планината Титарион и на северните завршетоци на планината Олимп. Според него, тие го дале името Македон на оваа територија, со што се воспоставува дека потеклото на македонското име има етничко, а не географско значење.² За време на римската империја формирана е провинција Македонија, чии граници се менуваат во рамките на Византиското владеење, кога територијата е поделена на три теми: Епир (денешна Албанија), Македонија Салутарис (денешна Македонија) и темата Македонија (Егејскиот дел од Македонија).³ Со отоманските освојување на овие простори, територијата е поделена на три административни провинции, односно скопски, битолски и

1 Џон Шеј, Македонија и Грција: Битката за дефинирање на нова балканска нација, Макавеј, Скопје, 2002, стр. 29

2 Г.Р.Елис, Македонски Империјализам, Мисла, Скопје, 1988, стр.44

3 Џон Шеј, Оп.Цит., стр. 60

солунски вилаети, а во текот на 19-тиот век, кога првите балкански држави се здобиваат со својата автономност и независност, се актуелизира и терминот Македонија, со цел ослободување и поделба на последната територија која е под отоманска власт. После балканските војни и потпишувањето на Букурешкиот договор од 1913 година, регионот Македонија е поделен на Егејска Македонија, Пиринска Македонија и Вардарска (денешна) Македонија. Вардарскиот дел на Македонија кој со букурешката поделба и се доделува на Србија, и кој опстојува и во рамките на кралството на Србите, Хрватите и Словенците, од страна на самите срби најчесто е именуван како Јужна Србија. Овој дел од Македонија конечно во рамките на југословенската федерација, станува автономна единица и најпрвин (во 1944 година) се конституира како Демократска Федеративна Македонија (ДФМ), па Народна Република Македонија (НРМ), а од 1963 година како Социјалистичка Република Македонија (СРМ). Во 1991 година, врз основа на добиените резултати од референдумот за независност од југословенската федерација, конечно се прогласува за независна Република Македонија. Денес на меѓународно ниво Република Македонија е призната со своето уставно име од страна на 133 држави, додека во меѓународните организации сеуште се именува со референцата Поранешна Југословенска Република Македонија.

2. ВО КОЈ ПОЛИТИЧКИ РЕГИОН ПРИПАЌА МАКЕДОНИЈА?

Географски гледано, територијата на Република Македонија се наоѓа во југоисточниот дел на Европа, кој после падот на берлинскиот ѕид и забрзаното привлекување на бившите советски сателити од Источниот дел на Европа кон Европската Унија, добива и политички термин. Првата употреба на терминот Југоисточна Европа како соодветен термин за балканскиот полуостров го воведува географот Ото Маул во 1929 година, и со истиот требало да се означува неутрален, не-политички и не-идеолошки концепт. Меѓутоа заради злоупотребата на овој термин од страна на нацистите, истиот бил непожелен после втората светска војна и иако Европа и САД го користат како овој така и терминот Балкан, но со поголема наклонетост кон вториот⁴. По распадот на Југославија и советскиот блок балканскиот полуостров повторно добива политичко значење меѓутоа по принципите кои ЕУ ги воведува за интеграција на нови членки, еден дел од Балканот добива нова политичка етикета: Западен Балкан, кој се однесува на бившите југословенски држави, минус Словенија, плус Албанија. Што ги соединува овие земји за да одат во пакет? Хрватска, Босна и Херцеговина и Србија беа дел од конфликтот кој се водеше при распадот на Југославија во периодот од 1992 до 1995 година. Србија во 1999 година го изгуби Косово, Македонија во 2001 година беше зафатена од меѓуетничка криза која прерасна во конфликт, Црна Гора е единствената која не доживеа директен конфликт и во 2006 година ја прогласи својата независност. Албанија која нема никакво заедничко минато со овие држави беше ставена во истиот пакет, или заради процесот на демократизација кој требаше да го помине или пак заради албанското население кое живее во соседните држави. Како и да е, иако уште на самиот почеток Македонија е, меѓу првите кои добива „зелено светло“, од Бадинтеровата комисија во однос на независноста од Југославија, прогласена е за оаза на мирот и е првата која го потпишува Договорот за Стабилизација и Асоцијација, сепак како географски

4 Марија Тодорова, Замислувајќи го Балканот, Магор, Скопје, 2001, стр.39-41

дел од Балканот, со кој се поврзува негативната конотација Балканизација ⁵, (која често се употребува како синоним за враќање кон племенското, назадното, примитивното, варварското) станува и дел од епитетот на регион кој асоцира на буре полно со барут кое штотуку не експлодирало.

За да се направи анализа на актуелната ситуација на Република Македонија потребно е да се воочат кои се идните цели, а доколку во актуелната ситуација се детектира постоење на проблем, потребно е коренот на тој проблем, преку анализа, да се бара во минатото. Македонија актуелно се соочува со повеќе проблеми поврзани со нејзината историја, име, јазик, црква. Територијата на денешната Република Македонија како еден од основните белези на државата сеуште опстојува, но не се смета за целосно стабилно подрачје. Имено актуелните спротивставувања што Македонија ги има со своите соседи се следните: за името на државата, кое Грција не и го признава, држејќи се за ставот дека историскиот термин Македонија и припаѓа на грчката историја; потоа за македонскиот јазик кој бугарите не го признаваат, со претензии дека истиот е бугарски дијалект; и за Македонската православна црква која не е признаена од страна на Српската Православна Црква. Целта на овој труд, не е да изнајде решенија за овие проблеми, туку да види дали ваквата судбина на Македонија е поврзана со нејзината територија и нејзино геополитичко значење.

3. ПОЛИТИЧКИТЕ ИНТЕРЕСИ НА ГОЛЕМИТЕ СИЛИ ВО РЕГИОНОТ МАКЕДОНИЈА

Тргувајќи од историјата на создавањето на македонската држава би требало да се вратиме во периодот на создавање на националните држави на Балканот, кој отпочна во 19-тиот век и беше подржан од страна на големите сили, со цел дезинтеграција на отоманската империја и освојување на атрактивни геополитички локации во овој дел на светот. Во своите ослободителни бунтови против отоманската империја, Грција беше помогната од британската флота со придружување на француската, со кои заедно извојуваат победа над отоманците. Иако на почетокот Британија, за да го спречи ширењето на Австро-Унгарија и Русија кон Средоземното море, била против распад на империјата, подоцна ја менува својата политика и ја помага Грција во своето ослободување, со цел да ја спречи еднострана руска интервенција, а воедно и да придобие сојузник во југоисточниот дел од Европа. ⁶ После бунтовите во Босна кои избувнаа на средината на 70-тите години од 19-тиот век, на Конференцијата во Константинопол беа дадени различни предлози за територијални решенија, кои јасно зборуваа за поделба на сфери на влијанија во целиот регион кој сеуште беше под отомански доминиум. Ваквата поделба водена тргувајќи од сопствените интереси, е воочлива и од рускиот обид за зголемување на сопственото влијание на Балканот, преку предлогот од Сан-стефанскиот мир ⁷ за креирање на голема бугарска држава, на чии одредби се спротивставуваат Австрија, која е против креирање на една голема словенска држава и Велика Британија која сака да го спречи словенското приближување кон егејскиот брег. Имено освен за да се спречи руското влијание кое има добри predispozicii за збратимување на словенските и христијанските

⁵ Балканизација е изведен од зборот Балкан и најчесто се употребува за одбележување на процесот на национална фрагментација на поранешните географски и политички единици во нови.

Марија Тодорова, Оп.Цит., стр.46

⁶ Pasquale Villani, L'età contemporanea XIX XX secolo, Mulino, Bologna, 1993, p.80
⁷ L.S. Stavrianos, The Balkans since 1453, London, C.Hurst&Co, 2000, p.408

народи, целите на големите сили била да си обезбедат слободен прооден пат кон Средниот Исток и остварување на економски цели. Руската Империја од друга страна доминантна на огромен простор на северот, желна е да продри на југот до топлите води, преку Босфорот и Дарданелите. Имено најатрактивниот дел од геополитички и геостратешки апсепт во тој период во овој дел на Европа, е токму Босфорот на водената површина и срцето на Балканот, односно Македонија, како крстосницата, на копнената површина. Меѓутоа, противникот на големите сили е Отоманската Империја, а не Македонија. Целта е преку завземање на овој регион, целосно да се отстранат отоманите од европскиот дел и да се создадат сфери на влијанија или отстранување на пречки кои ќе овозможат олеснителни околности на патот кон остварување на поголеми и подалечни територии. Имено преку овој регион поминуваат главни комуникациски патишта од северна кон јужна Европа и од западот кон истокот, правејќи од него крстопат на кој се среќавале различни народи и се воделе различни битки.

4. МАКЕДОНИЈА „КУЌА НА ПАТОТ“

Српскиот академик Цвијиќ кога зборува за Балканот, во својата студија Балканскиот полуостров и јужнословенските земји вели дека тоа е куќа изградена на патот ⁸. Ако тргнеме од оваа констатација можеме да си дадеме неколку одговори кои би биле битни за геополитичката анализа на Македонија. Кога некој ни стои на патот или ќе го поздравиме, или доколу е небитен може и да го заобиколиме, но ако ни го попречува патот и претставува пречка, закана или опасност, може и да го отстраниме, за да продолжиме таму каде што сме тргнале. Доколку „куќата“, не е атрактивна не ја ни забележуваме, доколку е во градба и ни го попречува патот, ќе побрзаме или да учествуваме во градбата за да си го олесниме приодот од другата страна на патот или едноставно, ако сме посилен ќе ја отстраниме. Прашањето е: на чив пат стои Македонија низ историјата?

Доколку тргнеме од основите на политичката географија како наука, се констатира дека постои меѓузависност на географскиот простор и политичкиот простор, односно дека политичките феномени се анализираат во просторниот контекст. Геополитиката пак, која потекнува од политичката географија, го проучува влијанието кое географските фактори го имаат врз надворешната политика на државите. Или во слободна интерпретација, може да биде објаснето на следниот начин: која би била мојата корист од одредено место, регион или држава, во смисла колку е атрактивна истата за моите интереси и дали е полесно да ми стане сојузник или противник за да ги реализирам сопствените интереси.

Како што беше веќе напоменато, во отоманскиот период Македонија како дел од балканскиот регион е куќа, која е во градба, на патот на големите сили, кон Југоистокот. Таа сама по себе не претставува пречка, меѓутоа откако отоманците ќе се протераат од европскиот континент, би можело да стане. Како што е познато од историјата, ослободена е од своите соседи со учество и на сопственото население и со поддршка на скриената рака на големите сили, за да по ослободувањето биде поделена од истите, на територијални региони и сфери на влијанија. Имено, недефинирани граници и поделено етничко население е најлесниот начин кој би предизвикал проблем и дополнително мешање во политиките на послабите. Ваквата стратегија би можело да се каже дека е онаа скриената на големите сили

⁸ Ljubisa R. Mitrovic, Balkan, granica i most megju narodima, Zavod za udzbenika i nastavna sredstva, Beograd, 2000, str.59

кои избрале начин да се присутни во одредени зони на светот.

Два дела од регионот Македонија, источниот и јужниот до ден денес се дел од други држави, додека централниот, односно Вардарскиот дел од 1944 до 1991 година ќе биде дел од југословенската федерација, како автономна единка. Во постконфликтниот период и за време на студената војна, Југославија е единствен пример на држава со авторитарен режим кој не потпаѓа под руско влијание, соосновач е на движењето на неврзаните, а доволно мудра за да биде привлечна за Европската Унија и САД. Имено, во ерата на студената војна, нејзината атрактивност и моќ произлегуваат само од географската местоположба која лежи непосредно на бината каде е оптегната „железната завеса“. Меѓутоа не е центар на збиднувањата и тоа токму заради нејзината неутралност и стабилност. Со падот на „железната завеса“, и победата на американската идеологија, руско-американското идеолошко ривалство завршува, а со тоа и опаѓа интересот за Европа. Европската Унија ја превзема улогата на САД во регрутирање кон Западот преку евроинтегративниот процес, Русија се залага да ги задржи поранешните советски членки преку економски сојузи и федерации, додека САД е заинтересирана за освојување на симпатиите на новите големи сили од азискиот континент. Меѓутоа, иако после студената војна се влегува во еден таканаречен европски геополитички вакуум, конфликтите кои се случија на Балканските простори во периодот помеѓу 1991-2001 година, повторно го свртеа светското внимание и придонесоа до обелоденување на интересите на другите за регионот и нивната волја и моќ за решавање на истите. Европа преокупирана за нејзиното проширување, и без заедничка безбедносна политика падна на „босанскиот“, испит, препуштајќи ги САД да го завземат приматот во овој европски регион. Иако Балканот имаше минимално или скоро и да немаше значење во американската политика во тој период, сепак Америка за да не дозволи крах на штотуку добиената идеолошка битка со воспоставување на униполаризмот и да не ја покаже слабата на Западот и НАТО (САД и Европска Унија), ја усвои политиката позната како хуманитарен воен интервенционизам кој се заснова на повеќе причини, меѓу кои и загрозување на безбедноста на САД. Иако конфликтите во Босна и Херцеговина, Косово и Македонија директно не влијааа врз безбедноста на САД, треба да се земе во предвид основата на американскиот интервенционизам како докторина, а тоа е дека: САД мораат да имаат водечка улога во светот за да бидат безбедни дома. Конфликтот во Косово беше потврда на новата улога на НАТО во Европа и инструмент за зацврстување на кредибилитетот на САД, додека во однос на конфликтот во Македонија се одеше на картата на преговори и брза интервенција на медијаторство, односно олеснување во преговорите од страна на американски и европски олеснувачи. Во продолжение следеше продолжување на имплементирање на Договорот за Стабилизација и Асоциација, чија главна цел е преку основни економски и демократски критериуми државата да се доведе до стабилизација, процес кој постепено прераснува во асоцијација, како прв чекор кон интеграција во ЕУ. Поен повеќе за симпатиите кон САД, беше добиен кога американскиот претседател Џорџ Буш (помладиот) ја призна Македонија под уставно име и си обезбеди сојузник во Македонија. Од геополитичка гледна точка кој би бил интересот на САД од Македонија во новата ера на светски поредок?

5. МАКЕДОНИЈА ПОМЕЃУ ЗАПАДОТ И ИСТОКОТ

Иако студената војна е завршена, сепак ривалството помеѓу САД и Русија останува и тоа во однос на нови геополитички теми. Тие теми се наметнати од секојдневната потреба за енергетски ресурси, кои Русија ги поседува во изобилство и со кои ја напојува Европа и Западот. За да го зголеми влијанието во оваа сфера САД посегна по контрола над транзитните рути од истокот кон западот, земајќи ја Украина и нејзината територија, низ која поминува цевоводна мрежа, како инструмент за остварување на својата цел. Од оваа приказна Македонија и Балканот добиваат на значање како прва алтернатива на руската политика за енергетски продор во Европа. Имено, местоположбата на територијата на Македонија повторно се случува да се најде во центарот на комуникациските патишта, кои овој пат водат од Истокот кон Западот.

Имено, последните примери со проектите за гасоводите „Јужен тек„ и „Турски тек „⁹ кои беа испланирани за заокружување на цевоводите кои поминуваат низ Украина, јасно зборуваат за тоа колку местоположбата на државите имаат клучна улога во геополитиката. Јужниот тек кој беше отпочнат во 2012 година, требаше да поминува преку Црното Море, Бугарија, Србија, Унгарија, Словенија и Италија и да транспортира 63 милијарди метри кубни гас наменет за западните земји. Македонија преку договори со Москва успеа да се договори за нејзино вклучување на текот преку крак, меѓутоа проектот беше блокиран од страна на ЕУ заради непочитување на конкурентните правила од Третиот енергетски пакет. Заради ваквата состојба Русија го анулираше прокетот и излезе од истиот за да во 2014 година се нафати на нов проект познат како „Турски тек„ кој тргнува од Русија и би поминувал преку Турција, Грција, Македонија, Србија, се до Унгарија, односно Централна Европа. Не-ставањето на санкции од страна на Македонија во однос на Русија, за време на украинската криза ја покажа јасната волја на Македонија да учествува во овој прокет, што воедно би значело постепено зголемување на руското влијание на овој дел од Балканот кој сеуште е заглавен во бавниот процес на евроатлантска интеграција. Како алтернатива на „уцена„ од страна на САД може да се искористи прокетот за нафотводот АМБО, кој веќе повеќе од 12 години никако да отпочне. Нафтоводот АМБО (Албанско Македонско Бугарска корпорација) би требало да тргнува од Бургас во Црното Море, и преку Бугарија, Македонија и Албанија да завршува во Валона, односно јадранскиот брег во Албанија. Планирано е нафтоводот да биде со должина од 895 километри и да пренесува 30-40 милиони тони со сурова нафта од каспискиот регион до Европа и САД.¹⁰ Втора алтернатива за спречување на руските интереси е дестабилизација во регионот која би го одложила или откажала спроведувањето на проектот „Турски тек„ проектот. Имено Македонија во последните две години е во постојана криза и без оформена влада веќе 4 месеци од последните избори. Од ова се заклучува дека местоположбата на регионот уште еднаш игра главна улога во одредување на политиките. Да се напомене исто така дека Македонија е дел и од таканаречниот прокет „Патот на свилата„ со кој Кина постепено влегува во овој дел на светската сцена. Кинеските проекти предвидуваат изградба на модерна железница од Грција преку Македонија, Србија до Унгарија и пловност на Вардар преку кои проекти би се подобрила транзитната рута на стоки. Низ нејзината територија поминуваат и коридорите 8 и 10 (кои освен изградба на

9 Oil&gas journal, <http://www.ogj.com/oil-transportation/pipelines.html>

10 <http://www.balkananalysis.com/blog/2004/12/29/ambo-trans-balkan-pipeline-agreement-finally-signed/>

патишта предвидува и изградба на модерна железничка пруга). Коридорот 8 иако почнува од бугарскиот брег на Црното море, предвиден е да го поврзе каспискиот регион со Европа, поминувајќи преку територијата на Бугарија, Македонија и Албанија, се до албанскиот јадрански брег и оттука преку морскиот коридор до италијанскиот брег. Автопатот Е-75 во Македонија пак е дел од Коридорот 10 кој ја поврзува Австрија со Грција и е дел од проектот за негово комплетирање. Овие два коридори секако дека имаат голема стратегиска и економска важност не само за Македонија туку за целиот регион.

ЗАКЛУЧОК

Од гореизнесеното може да се заклучи дека географската положба како географски фактор е еден од најбитните елементи на геополитиката. Во примерот со Македонија јасно се гледа дека земјите, кои имаат добростратешка местоположба се секогаш во центарот на политичката сцена. Македонија, како само па себе, така и во балкански пакет, има стратешко место низ вековите. Она што се менува низ историјата, се крајните цели на големите сили, додека она што не се менува е остварување на истите по пократкиот и полесен пат. Местоположбата на Македонија уште од нејзиното ослободување од отоманската империја влегува во сферите на влијанија на големите сили. Денес во ерата кога меѓународната политика се води од апсект на енергетската геополитика, Македонија повторно се наоѓа на патот меѓу Западот и Истокот. Иако главен фактор во ваквата политика се самите ресурси, не помалку важни се и геополитичките точки, односно рути низ кои истата се транспортира. Важноста на транзитната рута потекнува од должината, географската местоположба и од одредени географски точки како на пример канали, протоци кои се неизбежни. Актуелната геополитичка атрактивност на Македонија во енергетската сфера потекнува токму од нејзината местоположба на патот на енергетските рути од Истокот кон Западот.